

Hasan Rıza Soyak (1890-1970)

Hasan Rıza Soyak

Mustafa Kemal Atatürk'ün çok yakınında bulunan bir yönetici, iktisat ve siyaset adamı olarak tanınmaktadır. 1890 (H. 1306) yılında **Üsküp**'te doğdu. Babası **Ali Necip Bey**, annesi **Fatma Hanım**'dır. Ortaokul (Rüştiye) ve Lise (İdadî)'den mezuniyetlerini takiben, 10 Ekim (Teşrîn-i evvel) 1907 (1323) yılında Kosova Vilâyeti Tercüme Kalemî tercümanlık ve kayıt işleri, 10 Haziran 1909 (1325) tarihinde Kosova Vilâyeti Yazı İşleri (Mektubî Kalemî) ikinci sınıf kâtipliği (müverrihliği) görevlerinde bulundu. 1 Ekim 1909 tarihinde kâtipliğin kaldırılması (lağvı) üzerine, yeniden tercüme kalemî tercümanlık ve kayıt işleri görevine getirildi. 23 Aralık (Kânun-ı evvel) 1909 tarihinde Kosova Vilâyeti Başkâtipliği (Başmüevvidliği)'ne atandı ve aynı zamanda Vilâyet Tercümanlığı vekâleti görevini yürüteceği için maaşına ek ödeme yapıldı. 7 Ekim 1911 (1327) tarihinde Üsküp'te Yedinci Kolordu Erkân-ı Harbiyesi'ne birinci sınıf kâtip olarak naklen atandı. Daha sonra sırayla kapatılmış olan (mülga) Harbiye Nezareti piyade dairesinde, Altıncı Kolordu Erkân-ı Harbiyesi, İstanbul Merkez Kumandanlığı sıkıyönetim (idare-i örfiye) kalemî, Birinci Kolordu Erkân-ı Harbiyesi, İkinci Kolordu asker alma (ahzı asker) dairesi ve Harbiye Nezareti yabancılar (umur-ı ecnebiye) şubesinde görevlerde bulundu.

Millî Mücadele sırasında **Müdâfaa-i Milliye Grubu**'nda yer aldı. 1 Aralık 1922 (1338) tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Özel Kalem Yazışları (T.B.M.M. Riyaset Kalem-i Mahsusu Tahrirat) birinci kâtipliğine tayin edildi. 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyetin ilânı sonrasında, Cumhurbaşkanı **Mustafa Kemal Atatürk** tarafından atandığı Cumhurbaşkanlığı (Riyaset-i Cumhuriyet) Daire Müdürlüğü ve Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem (Kalem-i Mahsus) Müdürlüğü'ndeki görevlerini takiben, yine Atatürk, tarafından Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (Umumî Kâtipliği)'ne atandı.

Genel Sekreterlik görevine devam ederken, 5. Dönem Burdur Milletvekili Mustafa Şeref Özkan'ın 14 Kasım 1938'de vefatı ve çeşitli nedenlerle boşalan milletvekillikleri için yapılan ara seçimde Burdur'dan aday gösterilerek, milletvekili (mebus, saylav) seçildi. 31 Aralık 1938 tarihli seçim tutanağı ile 2 Ocak 1939'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne katıldı. T.B.M.M. Genel Kurulu'nda milletvekilliği 9 Ocak 1939'da onaylanan ve 3 Nisan 1939'a kadar milletvekilliği görevini sürdüren Hasan Rıza Soyak, 4 Nisan 1939 tarihinde emekliliğini istedi.

18 Ekim 1946'da ilk toplantısını yapan **İnsan Haklarını Müdâfaa Cemiyeti**'nin kurucuları arasında yer alan Hasan Rıza Soyak, Türkiye'de ilk kez en soldan en sağa kadar farklı görüş sahiplerini bir araya getiren bu oluşuma basının daha baştan karşı çıkması ve hayır işlerine ideoloji karıştırmanın cemiyette uygun olmayacağı görüşlerinin ileri

sürülmesi nedeniyle, kısa süre sonra istifa etti.

Atatürk'ten Hatıralar adını taşıyan kitabının ilk baskısı iki ayrı cilt olarak çıkmıştır.

26 Ekim 1970'te vefat eden Hasan Rıza Soyak'ın eşi, kendisi gibi aslen Üsküplü olan Necmiye Hanım (1895-27, 28 Mart 1975)'dir. Enver, Sungu, Cemil (merhum), Bür (1925-1941 merhume) adlarında dört çocuk (bazı bilgilerde üç çocuk) sahibi olmuşlardır. İki de Fatih Edirnekapı Şehitliği kabristanı aile mezarlığına defnedilmişlerdir.

Kemal ÇELİK

KAYNAKÇA

ÇUFALI, Mustafa, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-VIII. Dönem (1946-1950)**, Koordinatör ve Editör Prof. Dr. Hikmet Özdemir, Cilt I, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No.: 146, Ankara 2012, s.5, 6.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-V. Dönem 1935-1939 (Özgeçmişler)**, Cilt II, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 26, s. 124, 125.

Milliyet, "Hasan Rıza Soyak'ın Vefat ve Defin Haberi", 28 Ekim 1970, s.2.

Milliyet, "Necmiye Soyak'ın Vefat ve Defin İlânı", 29 Mart 1975, s.5.

SOYAK, Hasan Rıza, **Atatürk'ten Hatıralar**, Ed. Müsemma Sabancıoğlu, 3. Baskı, Yapı Kredi Yayınları-2131, İstanbul 2006.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hasan-riza-soyak-1890-1970/?pdf=3618> adresinden erişilmiştir